

Konspiracismus and konspirace

Úvod (Pavel Černý)

Latinské slovo **conspiratio** se skládá z příslovce „con“ – (spolu) a slovesa „spirare“ – (dýchat). Znamená to „spolu dýchat“. Být s někým v jednotě, souhlase, harmonii, paktu, koncensu.

Conspiratio se používá v teologii a označuje jednomyslný souhlas či soulad. Např. konstituce II. vatikánského koncilu Dei Verbum, používá slovo **conspiratio** pro vyjádření jedinečného souhlasu mezi biskupy a věřícími. Takový souhlas je vyjádřen právě slovem *conspiratio*.

Druhý význam tohoto slova se dnes rozšířil pomocí sdělovacích prostředků a označuje skrytý odpor nebo spiknutí.

V zásadě konspirace může být pravdivá, ale také i lživá. A to je třeba rozeznat. Napadá mě, že proto je tak důležitý jeden z darů Ducha svatého – dar rozeznání. Jistě je tento dar v křesťanství spojen se studiem Božího slova a také se studiem dějin a kultur tohoto světa.

Dnes slovo konspirace používáme spíše v tomto druhém významu skrytého odporu nebo přímo spiknutí. Je to alternativní verze vůči nějakému oficiálnímu tvrzení. Co je na tom nebezpečné? Nebezpečné je to, že souhlas či konsensus může být vytvořen i z toho, co není pravda a co je dokonce i zlé. I to je možné společně dýchat a v tom se stále více utvrzovat.

Konspirace dostala postupem doby význam tajného spiknutí, komplotu, tajné dohody, obvykle s politickým či ekonomickým cílem.

Konspirace označuje i spiknutí, které může být nemorální, ale může být také ospravedlnitelné, pokud je cílem spiknutí např. odstranit nelegitimní vládu.

Termín konspirace má dnes negativní význam, protože se zpravidla odvolává na spiknutí zlovolných a mocných skupin. Preferuje určité vysvětlení, které bývá v rozporu s pravděpodobným vysvětlením. Často bývá založeno na předsudcích a nedostatečných důkazech. Někdy se jedná o opozici k mainstreamové shodě.

Na druhou stranu je třeba připomenout, že konspirační teorie nejsou vždy falešné. Jejich hodnota ale závisí na jejich podložení a potvrzení argumenty. Tomáš Sedláček ve svém fejetónu o náboženství jako konspiraci naznačuje, že jistou pravdivou konspirací je i víra v něco, co se vymyká obecnému zkoumání, společné dýchání skupiny lidí. Píše:

„Je načase něco napsat o nejstarší konspirační teorii světa. Mluvím tu o konspiraci par excellence, konspiraci, které věřili ještě donedávna prakticky všichni. Této konspiraci věří i dnes většina obyvatel této planety, ať už v jedné formě či jiné. A patřím mezi ně i já a možná i vy.“

To, že je něco konspirace, totiž ještě nutně neznamení, že je to nepravdivé. Konspirace znamená jen to, že je to skryté, že se něco pronáší šeptem, že s vámi manipulují síly, o kterých nic přesného nevíme, že něco nebo někdo tahá za struny, o kterých nemáme potuchy. Že je zde něco mocnějšího, co ovlivňuje skutečný běh věcí, a tento konspirační režisér z nás brilantními pohyby dělá nevědomé herce svých vlastních rolí.“

Tato nejpradávnější a nejpodivuhodnější konspirace tvrdí, že ten svět kolem nás, „realita naše vezdejší“, není tou reálnou realitou. Že tady je jiný, další svět, hned za tím, který vidíme, nebo pod ním nebo nějak v něm. Že „někde“ za oponou „něco“ je, jakási vůle, co řídí věci, jakási neuchopitelná inteligence a síla, která to celé vymyslela a zařídila tak, že veliký třesk pár chemických prvků za 13,7 miliardy let došel tak daleko, že se zformovaly planety a zažehly hvězdy a vznikl život v takové formě, že zde máme tramvajový řád, překypující život a zároveň básně.“¹

Příklady:

- Vědci zjistili, že virus HIV, který působí nemoc AIDS byl poprvé přenesen z opic na člověka v roce 1930. Později sovětská KGB rozšířila tvrzení, že tento virus mezi lidmi rozšířila americká CIA.
- Jiná konspirační teorie sdělovala, že útok na americké mrakodrapy – tzv. dvojčata, zosnovala CIA. Někteří tomu věří dodnes, bez ohledu na důkazy a opakovaná vyšetření těchto událostí.
- V poslední době jsme řešili řadu konspirací s ohledem na Covid-19. Kolik to bylo různých teorií např. o očkování, že s vakcínou je nám do těla vpravován čip, který může být různě zneužíván.
- Dnes už se ví, že vystoupení Velké Británie z EU bylo provedeno pod vlivem různých konspiračních teorií šířených ruskými trolly. Jako Evropa jsme skutečně v hybridní válce.
- Nedávno jsem byl na setkání svého ročníku gymnázia, kde mě přímo šokoval jeden spolužák – lékař, který v rozhovoru tvrdil, že masakr v Buči byl nahrán nalíčenými Ukrajinci, kteří si lehli na zem a nechali se vyfotografovat v různých pozicích zraněných, mučených a zabitých. Museli jsme spolu rozhovor po chvíli přerušit, protože bychom se přinejmenším hrozně pohádali. Vždyť mám nejen z oficiálních zpráv, ale i z nezávislých zdrojů svých ukrajinských přátel potvrzeno, že tam byli zabití také kazatelé – pastoři našich sesterských sborů a kontakty na jejich rodiny jsou dohledatelné.

Jestli vyznáváme, že Ježíš je pravda, pak největší zbraní satana je lež. Lží chce nahradit pravdu.²

Apoštol Pavel napsal do Korintu (2,3-4): „Obávám se však, aby to nebylo tak, jako když had ve své lstivosti oklamal Evu, aby totiž vaše mysl neztratila nevinnost a neodvrátila se od upřímné oddanosti Kristu. 4 Když někdo přijde a zvěstuje jiného Ježíše, než jsme my zvěstovali, nebo vám nabízí jiného ducha, než jste dostali, nebo jiné evangelium, než jste přijali, klidně to snášíte!“

Jeden z příkladů konspirační teorie můžeme nalézt v evangeliu: **Matouš 28,1-15:**

1 Když uplynula sobota a začínal první den týdne, přišly Marie z Magdaly a jiná Marie, aby se podívaly k hrobu.

2 A hle, nastalo velké zemětřesení, neboť anděl Páně sestoupil s nebe, odvalil kámen a usedl na něm.

¹ SEDLÁČEK, T.: Konspirace, kterou dýcháme, at' je pravdivá či není. Psáno pro *Hospodářské noviny*.

<https://proboha.cz/magazin/spolecnost/tomassedlacek/2021/07/konspirace-kterou-dychame-at-je-pravdiva-ci-neni/> (29. 4. 2023).

² Old Lies, New Truth.

<https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=Xm#inbox/FMfcgzGsmhWhFwNgZJLKXSFMdjRMbhhV> (19. 5. 2023).

- 3** Jeho vzezření bylo jako blesk a jeho roucho bílé jako sníh.
4 Strážci byli strachem bez sebe a strnuli jako mrtví.
5 Anděl řekl ženám: „Vy se nebojte. Víím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován.
6 Není zde; byl vzkříšen, jak řekl. Pojdte se podívat na místo, kde ležel.
7 Jděte rychle povědět jeho učedníkům, že byl vzkříšen z mrtvých; jde před nimi do Galileje, tam ho spatří. Hle, řekl jsem vám to.“
8 Tu rychle opustily hrob a se strachem i s velikou radostí běžely to oznámit jeho učedníkům.
9 A hle, Ježíš je potkal a řekl: „Buďte pozdraveny.“ Ženy přistoupily, objímaly jeho nohy a klaněly se mu.
10 Tu jim Ježíš řekl: „Nebojte se. Jděte a oznamte mým bratřím, aby šli do Galileje; tam mě uvidí.“
11 Když se ženy vzdálily, někteří ze stráže přišli do města a oznámili velekněžím, co se všechno stalo.
12 Ti se sešli se staršími, poradili se a dali vojákům značné peníze
13 s pokynem: „Řekněte, že jeho učedníci přišli v noci a ukradli ho, když jste spali.
14 A doslechne-li se to vladař, my to urovnáme a postaráme se, abyste neměli těžkosti.“
15 Vojáci vzali peníze a udělali to tak, jak se jim řeklo. A ten výklad je rozšířen mezi židy až podnes.

To je příklad konspirace. Starší Izraele prostřednictvím vojáků, kteří hlídali Ježíšův hrob, rozšířili zprávu, že ke vzkříšení nedošlo a hrob je prázdný, protože Ježíšovo tělo bylo tajně ukradeno. To bylo oficiálně šířeno a patrně dodnes tomu někteří věří. Nešlo říct, že Ježíš neexistoval, že nemluvil, že neuzdravoval a že nesytil zástupy. Na to byli očití svědci. Nastoupila konspirace – Ježíšovo tělo bylo učedníky ukradeno. Můžete si žít dál jakoby nic. Ježíš je mrtvý, vše je tedy v pořádku. Je přece lepší, když jeden umřel, než aby kvůli různým excesům trpěl celý národ.

Pravda o vzkříšení byla překryta lží. Velekněží a starší se rozhodli tímto způsobem změnit smýšlení druhých. Hrob je prázdný – s tím už se nedá nic udělat. Řekněme, že Ježíšovo tělo bylo ukradeno jeho učedníky. Když je lež často opakována, bývá přijata za pravdu.

Dnes podle statistiky Masarykovy univerzity nevěří médiím 46 % lidí. V roce 2004 to bylo jen 19 %.³

Byl jsem poučen odborníky na sociální sítě, že nepravdivé zprávy a konpirační teorie se šíří na sociálních sítích až 300 x rychleji než zprávy pravdivé. Proč? Protože lidé rádi klikají na senzace, bulvární zprávy a různá kritická prohlášení vůči oficiálním výkladům.

Bránit se manipulaci a falešným konspiracím je naše občanská i křesťanská povinnost. Bráníme tím pravdu a demokracii.

Libí se mi starý Konfucius citát: „Je mnohem lepší rozsvítit jednu jedinou svíčku než proklínat temnotu.“

Pojďme se s našimi dnešními řečníky pokusit rozsvítit svíčku.

Nesmíme rozvíjet náboženství jako zbožnost bez rozumu. Nesmíme uváznout v ezoterice. Bůh nám dal rozum, abychom jím vnímali Boží slovo osvětlované Duchem svatým a takto korigovali své názory a emoce.

³ ALVAROVÁ, A.: *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. Triton, Praha 2017, s. 208.